



זהר הקדוש

עם ביאור
הפטר והפסוק

פרשת שמות • ירידת הקב"ה ופמלייתו בגלות ישראל

הפמליא של מעלה, יפרש שהוא נרמו בפסוק 'ואלה שמות בני ישראל'.
עד דהו אולי - עד שהיו הולכים רבי חייא ורבי יוסי בדרך מאושא ללוד, **פגע בהו** - פגש אותם **רבי אבא**. **אמר רבי יוסי**, **הא שכינתא הכא**, **דחד ממאריהון דמתניתין עמנא** - הרי השכינה נמצאת כאן, שהרי אחד מבעלי המשנה עמנו. **אמר רבי אבא** לרבי חייא ורבי יוסי ושאל אותם, **במאי עסקיתו** - במה אתם עוסקים כעת. **אמר רבי יוסי** והשיב, **בהאי קרא** - בפסוק זה **אנו עוסקים**, **דכתיב** 'אנכי ארד עמך מצרימה' וגו', ומשמעו, שהבטיחו הקב"ה ליעקב שירד רק הוא לבדו עמו למצרים. אבל **כד נחת** - כאשר ירד **יעקב למצרים**, **דכתיב** (שם א א) 'ואלה שמות בני ישראל הפאים מצרימה' את יעקב, מן הריבוי שנאמר 'את יעקב', **את אולף דכלהו נחתו** - אתה למד שהקב"ה וכל הפמליא של מעלה ירדו **עם יעקב למצרים**, וכפי שהתבאר שכיון שירד הקב"ה עם יעקב מי רואה אותו ואינו יורד עמו למצרים.

רבי אבא יוכיח באופן אחר שכל צבא מעלה ירדו עם הקב"ה למצרים, ולכן יקדים לבאר את נבואת יחזקאל.
אמר ליה ושאל **רבי אבא** לרבי יוסי, **ודא לחוד הות** - וכי זה לבד היה, שירד הקב"ה עם פמלייתו למצרים עם יעקב, וכדי לפרש מי עוד ירדו עמו **פתח** רבי אבא **ואמר** לפרש את הפסוק (יחזקאל א ג) 'היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על גהר כפר'. ומדייק רבי אבא, **תלת פלוגתן הכא** - שלש קושיות הפמליגות את השכל מהבנת ענין זה יש כאן. **חדא**, **דתנינו** - הראשונה קשה, שהרי למדנו (מ"ק כה.) אין שכינה שורה בחוצה לארץ, ואם כן איך שרתה השכינה על יחזקאל בארץ כשדים. **וחדא**, **דלא הוה מהימן כמשה** - ועוד קשה, שהרי יחזקאל לא היה נאמן כמו משה **דכתיב** ביה - שכתוב בו (במדבר יב ז) 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', והיינו, שהיה נאמן שלא לספר כל מה שראה מכבוד השכינה, **והוא** - ומאידך יחזקאל נראה שלא היה נאמן כמשה, שהרי **גלי ופרסם כל גזיאי דמלכא** - גילה ופירסם את כל גזוי המלך, כפי שהולך ומתנבא בהמשך התנאים. **וחדא**, **דאתחזי כמאן דלא שלים בדעתיה** - ועוד, שנראה כמי שאינו שלם בדעתו, כיון שחזר כמה פעמים לומר שראה את הנבואה, כמו שכתוב (יחזקאל שם פסוק ד) 'וארא ונהפ רוח סערה', 'וארא התיחות' (שם פסוק טו), 'וארא פעיו חשמל' (שם פסוק כז).

במאמר זה יבאר רבי חייא כי מאחר שירד הקב"ה עם יעקב למצרים, ירדו עמו כל הפמליא של מעלה, ויוכיח זאת ממה שאמרו אצל יתרו שכיון שיצא אליו משה יצאו עמו כל ישראל, ורבי אבא מוסיף שכל צבאי מעלה ירדו עמו. ובוזה יבאר עוד את נבואת יחזקאל שהיה בגלות והתגלה בו גזוי המלך.

רבי חייא הוה אזיל - היה הולך בדרכו **מאושא ללוד**, **והוה רכיב על חמרא** - והיה רוכב על החמור, **והוה** - והיה **רבי יוסי עמיה** - הולך עמו בדרכו. **נחית** - ירד **רבי חייא** מן החמור, **ושקליה בידוי לרבי יוסי** - ואחז בידיו של רבי יוסי.
אמר ליה רבי חייא לרבי יוסי, **אי בני עלמא ידעין יקרא סגיאה דיעקב בשעתא דאמר ליה קודשא ברין הוא** - אם היו יודעים בני העולם את כבודו הרב שהיה ליעקב בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא 'אנכי ארד עמך מצרימה' (בראשית מו ד), **הוה מלחכי עפרא תלת פרסי קריב לקבריה** - היו מלחכים את העפר שבשלש הפרסאות הקרובים לקברו של יעקב אבינו.

ומבאר רבי חייא, **דהכי מפרשי מרנא רברבי עלמא מאריהון דמתניתא** - כי הנה כן מפרשים רבותינו גדולי עולם בעלי המשנה, **פתיב** (שמות יח ז) **ויצא משה לקראת חותנו**, ואז **אהרן חמא למשה דנפק ונפק עמיה** - אהרן הכהן ראה שיצא משה לקבל את חותנו יתרו והצטרף ויצא עמו, **ואלעזר ונשיאי וסבי נפקו עמיה** - ואלעזר בן אהרן והנשיאים והזקנים יצאו עם אהרן, **ראשי אבהו ונמערעי כנשתא וכל ישראל נפקו עמהון** - ראשי אב וקרואי העדה וכל בני ישראל יצאו עמהם, **אשתכחו דכל ישראל כלהו נפקו לקבליה דיתרו** - נמצאו שכל בני ישראל כולם יצאו לקראת יתרו, שהרי **מאן חמא למשה דנפיק, ולא יפוק** - מי רואה את משה שיצא ואינו יוצא, **לאהרן ולרברבי דנפיק, ולא יפוק** - ומי רואה את אהרן ולגדולי ישראל שיוצאים ואינו יוצא, **אשתכח, דבגין משה נפקו כולהון** - נמצא שבשביל משה יצאו כל בני ישראל לקראת יתרו. ומסיק רבי חייא לבאר גודל כבודו של יעקב, **ומה אי בגין משה כף** - ואם בשביל משה שיצא יצאו כולם, אם כן **בגין קודשא ברין הוא כד אמר** - בשביל הקדוש ברוך הוא כאשר אמר 'אנכי ארד עמך מצרימה', **על אחת כמה וכמה** שכל הפמליא של מעלה ירדו עמו.

לאחר שפירש רבי חייא שבעקבות כך שירד הקב"ה עם יעקב למצרים הצטרפו כולו
עד דהו אולי, **פגע בהו רבי אבא**. **אמר רבי יוסי**, **הא שכינתא הכא**, **דחד ממאריהון דמתניתין עמנא**. **אמר רבי יוסי** **בהאי קרא**, **דכתיב** 'אנכי ארד עמך מצרימה' וגו', **כד נחת יעקב למצרים**, **דכתיב** (שם א א) 'ואלה שמות בני ישראל הפאים מצרימה', **את אולף דכלהו נחתו עם יעקב למצרים**.
אמר ליה רבי אבא, **ודא לחוד הות**. **פתח ואמר** 'היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על גהר כפר' (יחזקאל א ג). **תלת פלוגתן הכא**. **חדא**, **דתנינו** (מ"ק כה.) אין שכינה שורה בחוצה לארץ. **וחדא**, **דלא הוה מהימן כמשה דכתיב ביה** (במדבר יב ז) 'בכל ביתי נאמן הוא', **והוא גלי ופרסם כל גזיאי דמלכא**. **וחדא**, **דאתחזי כמאן דלא שלים בדעתיה**.

התבאר שנבואת יחזקאל מוקשית מכמה פנים, ועתה יבוא לתרץ ויבאר כי היא היתה כדי לנחם את בני ישראל בגלותם.

ומתרץ רבי אבא, אלא, הכי אסיקנא במתניתא דילן - כך הסקנו במשנתנו, חס ושלום לומר שלא שרתה השכינה על יחזקאל כיון

דכתיב 'הפאים מצרימה את יעקב', והיינו, שבא לרבות כל אלו שבאו עם יעקב למצרים.

דבר אחר, רבי אבא פתח לדרוש בענין ירידת השכינה עם ישראל לגלות, ואמר, נאמר בפסוק 'אתי מלכנון פלה אתי מלכנון תבואי' (שיה"ש

ד ח). וקודם שפירש את הפסוק הקדים ואמר, תא חזי - בא ראה, ווי לון בני נשא דלא ידעין - אוי להם לבני אדם שאינם יודעים, כי הם עמי הארץ, ולא משגיחין - או אפילו אם הם תלמידי חכמים, אינם נותנים על לבם להתבונן בפולחנא דמאריהון - בעבודת ריבונם, דתניא - כי כך שנינו, אמר רבי יצחק, בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב - בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואמר - ומכריזה ואומרת, ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון - אוי להם לבני אדם מעבודת ריבונם, שאינם מקיימים כראוי מצוות עשה ולא תעשה, ווי לון לבני נשא מעלבונה דאורייתא - אוי להם לבני אדם מעלבונה של תורה, שאינם עוסקים בה והיא עלובה ביניהם.

ובענין פחיתותו של מי שאינו עוסק בתורה יש להביא מה דאמר רבי יהודה - שאמר רבי יהודה, כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא - כל מי שעוסק בתורה בעולם הזה, ומסגל עובדין טבין - ורוכש לעצמו מעשים טובים, ירית עלמא שלימא - יורש עולם שלם, היינו שזוכה גם לעולם הזה וגם לעולם הבא. וכל מאן דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא - אבל כל מי שלא עסק בתורה בעולם הזה, ולא עביד עובדין טבין - ולא עשה מעשים טובים, לא ירית לא האי ולא האי - אינו יורש לא את העולם הזה ולא את העולם הבא.

מדברי רבי יהודה משמע שאף העוסק בתורה ומקיים מצוות אך לא בשלמות גם כן אינו זוכה, ועל כן מקשה על זה ממקום אחר.

ושואל, כיצד אתה אומר שכל שאינו מקיים תרי"ג מצוות בשלמותו אינו זוכה לעולם הבא, והא תנו - והרי כבר למדנו כי אית מאן דירית עלמיה כפום אתריה - יש מי שיורש את עולמו כפי מקומו, וכפום מה דחזי ליה - וכפי מה שראוי לו לפי מעשיו בעולם הזה, הרי שיש מידה אמצעית, שאמנם אינו זוכה בשלימות אולם זוכה לרשת את עולמו כפי מעשיו. אמר רבי יצחק, לא תנו - לא למדנו שמאבד את שני העולמות אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל - אלא מי שאין לו מעשים טובים כלל, אבל מי שיש לו אפילו מעט מעשים טובים, יורש את עולמו כפי הראוי לו לפי מעשיו, הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

אלא, הכי אסיקנא במתניתא דילן, חס ושלום דהא יחזקאל נביאה שלימא תוה וברשותא דקודשא בריך הוא גלי כל מה דנלו, וכלהו אצטריך דיגלי ויפרסם על חד תרין ממה דיגלי. דהכי תנו, מאן דיגלי למספל צערא, וכלא אצטריך.

ומעלמין לא שביק קודשא בריך הוא לישראל בגלותא, עד דהוה אתי למידר דיוריה עמהון. כל שפן בעיקב דהוה נחית בגלותא וקודשא בריך הוא ושכינתיה וקדישין עלאין ותתאין ורתיכין דנחתו פלהו עם יעקב, הדיא הוא דכתיב 'הפאים מצרימה את יעקב'.

דבר אחר, רבי אבא פתח ואמר, 'אתי מלכנון פלה אתי מלכנון תבואי' (שיה"ש ד ח). תא חזי, ווי לון בני נשא דלא ידעין, ולא משגיחין בפולחנא דמאריהון, דתניא אמר רבי יצחק, בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב ואמר, ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון, ווי לון לבני נשא מעלבונה דאורייתא.

דאמר רבי יהודה, כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא, ומסגל עובדין טבין, ירית עלמא שלימא. וכל מאן דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא, ולא עביד עובדין טבין, לא ירית לא האי ולא האי.

והא תנו, אית מאן דירית עלמיה כפום אתריה, וכפום מה דחזי ליה. אמר רבי יצחק, לא תנו, אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל.

שהיה בחוץ לארץ, או שלא היה נאמן כמו משה רבינו כיון שגילה את גזי המלך, או שלא היה שלם בדעתו. דהא יחזקאל נביאה שלימא תוה - שהרי יחזקאל בריך הוא גלי כל מה דיגלי - וברשותו של הקדוש ברוך הוא גילה את כל מה שגילה, וכלהו אצטריך דיגלי ויפרסם, על חד תרין ממה דיגלי - ובאמת היה נצרך לגלות ולפרסם הכל יותר ממה שגילה בפועל, כי על כל גילוי שגילה היה צריך לגלות עליו עוד שנים כמותו, דהכי תנו, מאן דיגלי למספל צערא, - שהרי כך למדנו (לעיל ב). כי מי שרגיל לסבול צער ובהא עליו צרה יכול לסובלה כיון שהורגל בצער. אבל מי שאינו רגיל לסבול את הצער ומצטער עליו אינו יכול לסבול את הצער ומצטער עליו הרבה. וכך היה אצל בני ישראל כשירדו לגלות בבל, שלא היו רגילים בצרות והצטערו מאוד, עד שחשבו מגודל צערם שהקב"ה עזב אותם ואינו משגיח עוד עליהם, על כן הוצרך יחזקאל להראות נמצאים עמהם בגלות, וכלא אצטריך - ומשום כך היה הכל נצרך להתפרסם. ובזה יתיישבו שלש הקושיות. כי בעבור נחמת ישראל שרתה השכינה אף בחוצה לארץ, ומטעם זה גילה להם מגזי המלך כדי שידעו ויאמינו שהקב"ה נמצא עמהם אף בגלות. והיה עומד ומגלה עוד ועוד עד שראה שנחה דעתם של ישראל, ולכן נאמר כמה פעמים 'ארא'.

לאחר שהתבאר שהקב"ה וכל צבא מעלה ירדו עם בני ישראל בגלות, יבאר בזה רבי אבא שכך היה אצל יעקב.

ומסיים רבי אבא מי ירדו עם הקב"ה למצרים עם יעקב. ומעלמין - ומעולמים אפילו אם גלו בני ישראל בגלל עוונות, לא שביק קודשא בריך הוא לישראל בגלותא, עד דהוה אתי למידר דיוריה עמהון - לא עזב הקדוש ברוך הוא את בני ישראל בגלות, עד שהיה בא לדור את דירתו עמהם. ואם

כן כל שפן בעיקב שלא גלה בגלל עון, דהוה נחית בגלות מצרים, וקודשא בריך הוא שהוא תפארת, ושכינתיה שהיא מידת המלכות, וקדישין עלאין - ומלאכים עליונים של תפארת, ותתאין - ומלאכים תחתונים של המלכות, ורתיכין - ומרכבות השכינה והמלאכים, דנחתו כלהו עם יעקב - שירדו כולם עם יעקב למצרים. ומביא רבי אבא ראייה, הדיא הוא

נפשי צמאה לדעת

כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים






מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 | ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-20-44

להשיג בחנויות הספרים המובחרות